

MLADOSTNIKI - BEGAVCI NA NIZOZEMSKEM

Frank Nieslony, Zur Weglauf-Problematik Jugendlicher-
Partielle Lösungsversuche im Rahmen alternativer
Sozialarbeit in den Niederlanden, Neue Praxis, 1/1982,
32-53.

Mladostnike begavce lahko delimo na tiste, ki so pobegnili od doma in one, ki so pobegnili iz zavodov. Vzroki pobegov od doma so namreč drugačni od vzrokov pobegov iz zavodov. Prve razlagajo kot znamenje upora mladostnika proti staršem, druge pa povezujejo z režimom v zavodih. Ocenjujejo, da na Nizozemskem pobegne od doma nekaj tisoč mladostnikov na leto; te ocene temeljijo na številu tistih, ki iščejo pomoč pri alternativnih socialnih službah. Med vzroki so: generacijski konflikti, siljenje v nezaželeno šolo ali poklic, preprečevanje odnosov s partnerjem, omejevanje kroga prijateljev, druge vrste neustrezno ravnanje staršev, prepovedovanje spolnih odnosov, spori zaradi političnih in verskih prepričanj, ali preprosto želja po samostojnosti. V neki raziskavi so leta 1974 našteali po podatkih policije skupaj 7500 begavcev od doma, kar je približno tolikot, kot je pobegov iz zavodov. Toda to število predstavlja le 0,3 % vse mladine, ki živi doma, hkrati pa 23 % od vseh gojencev zavodov za mladoletnike. V skupnem številu begavcev prevladujejo fantje, med tistimi, ki so pobegnili od doma pa dekleta. Najpogostejša starost je 15 do 16 let. Večina se vrne domov po enem tednu; tisti, ki imajo za sabo že več pobegov, ostanejo zdoma dlje, ali pa se sploh ne vrnejo, ker postanejo medtem polnoletni.

Skoraj vse alternativne službe socialne pomoči, ki so se razvile v začetku sedemdesetih let kot reakcija na konzervativizem tradicionalnih služb, imajo opraviti z begavci, čeprav ne

vse enako. Delež begavcev med strankami teh organizacij je od 3 % do 49 %. Za begavce je najpogostejši stanovanjski problem, potreba po denarni pomoči oziroma preskrbi sploh, po pravni pomoči, informacijah, pogovoru. V amsterdamskem mladinskem svetovalnem centru so leta 1978 med mladimi, ki so pri njih iskali pomoč našteali 3,7 % ali 206 begavcev. Ta odstotek je bil v zadnjih letih dokaj stalen. Med begavci je bilo 56 % deklet in 44 % fantov. Najmočnejše sta zastopani prav kategoriji deklet, mlajših od 16 let ter med 16 in 18 leti, slede pa fantje od 16 do 18 let in fantje, mlajši od 16 let. Dobri dve tretjini vseh sta pobegnili od doma, ostali iz zavodov. Alternativna socialna služba deluje v bistvu kot posrednik, ki begavca napoti dalje: v sprejemni center, center za bolezni odvisnosti, rejniško družino, sprejemno družino, bolnico, samostojno stanovanje, skupno stanovanje, preiskovalni zapor, nazaj v družino, v hotel ipd. Poleg tega pa je naloga alternativnih oblik pomoči usposobiti begavce za solidarnostno združevanje, da bi odpravili vzroke svojih problemov, jim pomagali pridobiti samostojnost, da bi se naučili zagovarjati svoje interese. V letih 1977 in 1978 so v okviru ene alternativnih organizacij izvedli eksperimentalni projekt prostovoljnega dela z begavci. Namen projekta je bil omogočiti begavcem, da bi sami, po svojem časovnem načrtu dosegli boljše življenjske pogoje. Delo je potekalo v dveh fazah: fazi sprejema in fazi samopomoči. V vsaki fazi je delala po ena skupina begavcev s "spremljevalci", ki so bili prostovoljci oziroma praktikanti. Vsak mladostnik, ki je pobegnil iz zavoda in se javil pri tej organizaciji, je bil najprej povabljen na pogovor pri dežurnem. Potem ko je povedal svojo zgodbo, so mu ponudili na izbiro bodisi sprejem v kriznem centru ali pa sodelovanje pri projektu. Opisali so mu osnovne razlike med tema alternativama. Če so se za sodelovanje pri projektu odločili, so ga

napotili v gostiteljsko družino (Gastfamilie). Za zvezo s temi družinami so skrbeli člani skupine za sprejem oziroma spremljevalci. Vsi udeleženci so lahko na kontaktnih večerih, ki so bili vsakih 14 dni, izmenjavali izkušnje. Skupina za samopomoč se je sestajala vsak dan v prisotnosti dveh spremljevalcev-prostovoljcev, ki sta vodila skupino na nedirektiven način pod naslednjimi predpostavkami: pomoč zagotovimo v skupini; člane skupine povezuje ista usoda; skupino vodijo člani sami, pomoč je nepoklicna; stiska je pretežno nematerialna, psihosocialna; problemi so specifični; člani so si med seboj v oporo, izmenjujejo si izkušnje in izražajo čustva; skupaj iščejo rešitve posameznih problemov; izmenoma dajejo in sprejemajo pomoč. Prostovoljni sodelavci projekta sodijo, da pomen projekta ni toliko v rezultatu kot v načinu dela. Samopomoč je po njihovem ena od metod politizacije; problemi begavcev so posledica njihovih življenjskih razmer in ne individualnih posebnosti; samopomoč pa združuje pomoč, akcijo in ozaveščanje. Kakšna je bila usoda 18-ih članov te skupine? Štirje so se vrnili v zavod in kasneje spet pobegnili, dva sta po potepanju pristala v zaporu, trije živijo v gostiteljskih družinah, devet si jih je našlo bivališče, bodisi pri zasebnikih, v družinski stanovanjski skupnosti ali svojo sobo.

Skoraj istočasno z nastankom različnih alternativnih organizacij za socialno pomoč, je bila ustanovljena tudi interesna organizacija gojencev domov in begavcev, "interesno združenje mladoletnih", ki šteje 1500 članov in jo priznava in subvencionira država. Deluje tako nekako kot sindikat in združuje tri kategorije članov: gojence zavodov, bivše gojence in prostovoljne sodelavce. Njena naloga je zastopanje interesov in pravic njenih članov pred oblastmi, preprečevanje neustreznih postopkov in diskriminacije mladoletnih, podpiranje mladoletnih in drugih mladih ljudi, odkrivanje neustreznih pogojev v zavodih itd. Ta

organizacija je postala upoštevanja vreden partner oblasti, pravosodja in ustanov socialnega skrbstva za mladino. Novejšega datuma je projekt, namenjen pomoči begavcem iz domov mladinskega skrbstva in psihiatričnih ustanov. Zanje so uredili primerno hišo za začasno bivanje. Med bivanjem v tem sprejemnem centru skušajo ustvarjati pogoje, da si begavci opomorejo, da zopet pridobijo zaupanje vase in sami določijo smer nadaljnjega življenja. Zelo pomembna sta pri tem izmenjavanje izkušenj in medsebojna podpora. Na osnovi skupnih interesov in enakih problemov, je treba poskusiti izvesti družbene akcije in se pri tem povezati z drugimi skupinami, ki delujejo na tem področju.

Po mnenju pristašev alternativnih oblik pomoči so njihove posebnosti naslednje: "Ne izolirajo problemov tistih, ki iščejo pomoč, ampak opozarjajo na soodvisnost, vzroke za potrebe po pomoči vidijo v družbenem kontekstu in zato politizirajo; zavzemajo se za prikrajšanega iskalca pomoči in so z njim solidarne; ozaveščajo in emacipirajo in so po teh izhodiščih svojega dela alternativne glede na obstoječe tradicionalne nizi-zemske sisteme pomoči" (s. 49).